

נר לדוד - גליון 56
ו' אדר תשפ"א

בס"ד

ויהי בימים ההם, כאשר מסכה היתה רק שעשוע פורימי, ולא עלה על הדעת שהמונח 'מסכה' יהפוך להכרח רפואי-חוקי אותו יעטה כל אדם בצאתו ובבואו, מצא ר' דוד זריצקי את ההזדמנות להפנות את מבט הקוראים לכך שחבישת מסכה על הפנים – מאחוריה מסתתר האדם, אינו רק מנהג של פורים, אלא היה כבר אז מנהג של יום-יום. אנו רגילים לשים על פנינו מסוה, ולהציג לעולם את מי שאנחנו לא.

במאמר שלפנינו מסייע לנו הסופר להסיר את הלוט מעל פנינו, ולגלות את פרצופנו האמיתי שהיה רגיל להשאר בצל ובמחשכים של המסכה שעליו.

בברכה
מערכת "נר לדוד"

נשף המסכות

בואו ונשוחח על המסכות.

לא כאן המקום לבדוק מניין נובע המנהג להתחפש בפורים, אבל כאן המקום לקבוע, כי לא פעם אפשר ללמוד מתוך המסכה את דמותו האמיתית של לובשה.

אין זו רק המצאה או כשרון מיוחד להתחפש במסכה מסוימת. יש בחיפוש ובהחלטה איזו מסכה ללבוש או להלביש את הילדים לנשף פורים, מעין גילוי שאיננו מודע לפעמים אף לאדם, על זהותו הפנימית.

כי הרי לא כולם מחליטים על אותה התחפושת, בשבילם או בשביל ילדיהם. רוב המתחפשים, מחפשים ומוצאים לפעמים מסכות קוריוזיות, מהן שיש בהן גם קצת מן הגאונות, מן השירה או מן הדמיון הפורה. אולם, רבותי, דמיון פורה אינו פורח על אדמה צחיחה, אילו המחשבה של האדם, שבו שוכן כבוד גם הדמיון, לא היתה רחוקה מן הדמיון, בודאי שאותו אדם לא יהיה מגיע לתחפושת זו, אלא היה מוצא תחפושת אחרת, האדם אולי אינו מרגיש כלל, כי בהחלטתו על תחפושת מסוימת הוא מגלה את דעתו על הליכי חייו השונים, לפעמים הוא מתחפש בתחפושת שהיא מנוגדת או נוגדת לחלוטין את אורח חייו, משמע שבתת-התודעה הוא מבקש ומחפש דרך כיצד לשנות את אורח חייו, והתחפושת היא הבעה לרצונו הסמוי.

הוא בודאי לא יאשר לכם זאת, אדם בדרך כלל מתבייש אם רוצים ללמוד מתוך התחפושת – אותו עצמו, אולם בפנימיותו הוא יודע, כי התחפושת שבחר לו, לא בכדי בחר דוקא בה ולא בהמון ההצעות שהיו לו או לבני ביתו, משום שביקש להביע משהו שאין ביכולתו להביע בדרך אחרת.

האם לא משום שעצם חייו של האדם עוברים עליו כשהוא לבוש תחפושת, ומשום כך כשהוא לובש את גשמיות התחפושת, הוא מנסה בדרך זו להוריד מעל פניו את התחפושת כל שנה, וללבוש את זו של פורים, שהיא למעשה איננה מסכה בלבד אלא ריקמה רוחנית של דמותו?

ליצן או קוף כשזנבו מיטלטל אתריו, שוטר או מ"צ המתהדר בלבושו היפה ובאותות הדרגה שלו, מלך או מלכה, חסיד עם שטריימל או אחות – כל המסכות הללו מביעות לפעמים געגועים למה שמייחלים ולא הגיעו לכך. לפעמים זוהי הבעת הערצה ולפעמים הבעת מורת-רוח, ככל שהמסכה מפלצתית יותר, יש לה הבעה יותר עמוקה, לא לחינם לובשים הלוליינים בקרקס מסכות של ליצנים, כי לא פעם אף הליצן המוכשר ביותר אינו מסוגל בהבעת פניו, הבעה רצינית וכנה, להביע בפני הקהל את דברי הליצנות שבפיו, והרי ידוע שללא הבעת פנים, פעמים רבות אין הפה מסוגל "לקחת" את הקהל. המסכה באה כדי להוסיף לפה את ההבעה.

*

ישנם אנשים רבים, שבמשך רוב שנות חייהם הם מתאמצים להוריד את המסכה מעל פניהם ולהיראות בקרני ההוד שלהם, ללא כחל ושרק, אולם הדבר אינו עולה בידם, כפי הנראה משום שהמסכה נדבקה בפניהם, הפכה לחלק מישותם הרוחנית, העינים, האוזנים, הפה, כל שרירי הפנים אינם מסוגלים למלא את תפקידם ללא מסכה, החיוך המסכתי הוא כנה, ואילו החיוך על הפנים מעושה.

אבל המסכה אינה יכולה לבכות.

וזוהי אחת המגבלות החמורות ביותר של המסכה, שאין היא מסוגלת להזיל דמעות. היא יכולה לצחוק, אפילו בקול רם, היא מסוגלת, וזה אולי תפקידה הרשמי, להצחיק בני אדם עד דמעות, אבל להביא אנשים לדמעות, זאת אינה מסוגלת.

משום שלצחוק צחוק מעושה אינו דבר קשה אבל להזיל דמעות מזויפות, הרי זה אחד הדברים הקשים ביותר. דמעות יוצאות מפנימיות הלב, הן מביעות את הצער יותר מכל הבעה אחרת, את זה לא ניתן להחליף במסכה. וישנם אנשים כנים שבמשך רוב שנות חייהם הם מתאמצים להעלות על פניהם מסכה, כדי שלא יראו אותם, כדי שיוכלו להסתתר מאחורי המסכה, אולי יבינו אותם יותר, כשלא יכירו בהם, אולי יקבלו את דעותיהם כשלא ידעו כי מפיהם היא באה.

אבל נשף המסכות נמשך במשך כל הדורות, מן הנחש הערמומי ועד היום, כל שעה, כל רגע ברגעי חייו של כל אדם הוא משתתף בנשף מסכות ענקי זה, בין אם הוא מודע לעובדה זו ובין לא, הוא אף אינו יודע כי בצאתו לרחוב, הוא נכנס לסבך המסכות ומשתתף בנשף המשתרע על פני כל העיר, על פני כל הערים, המתחיל מן הקוטב ומסתיים בקוטב השני של העולם, הוא אינו מרגיש כיצד הוא נבלע בתוך ההמון הרוקד כשמסכות מכסות את פניו, והוא אינו מרגיש כיצד אינו רואה שום פנים אמיתיות, אלא הכל לבושים מסכות, זה מסכה של עשיר וזה מסכה של עני, זה של רב וזה של שוליה, וכל אחד עושה מאמצים עליונים כדי להתראות כפי המסכה שלו, ותמיד הוא נמצא בין שני ניגודים, ותמיד הוא עושה מלחמה בינו לבין המסכה, משום שבהרבה מקרים המסכה שוכחת שהיא אינה מסכה ולאט לאט היא יורשת את מקומו של הפרצוף האמיתי והפרצוף האמיתי נדחק לקרן זוית, מתפורר, והאדם אינו מרגיש כלל כי נאבד לו פרצופו בדרך, ועד סוף ימיו הוא חושב שהמסכה היא הפנים האמיתיים שלו.

ורק לאחר מותו הוא משתכנע וגם אחרים מכירים בטעות שלו ושלם.

מעשה בשכן אחד שלנו שכל השנים שהכרנו אותו היה גבן, וכל כולו קמט אחד. וכאשר נפטר כרו לו קבר לפי מידתו, אולם היה צורך להאריך את קברו, כיון שלאחר מיתתו נשתחררו השרירים שלו והוא התמתח וגדל כמעט פי שניים מאשר קומתו בחיים.

והוא מופיע "שם", למעלה, ושם נמצאים אנשים כפי שהם ופרצופים כפי שהם, ומחשבות כפי שהן, וראה – אין הוא מכיר את עצמו, ולא את חבריו, מכריו ואפילו את אשתו ובניו אין הוא מכיר –

- ללא מסכות!

*

הנה לפניכם האדם הזה, תואר והדר לו, בעל בעמיו. הוא בחר לו מסכה נהדרת. מתחתה הוא מושחת, קמצן ומבקש לרדת לחיי כולם. רק בעלי הדעת מסתכלים לא בפניו אלא בעיניו, שכן את העיניים אי אפשר להסתיר, בכל מסכה, כידוע, יש שני תורים בשביל העיניים, אחרת לא יראה הממוסך את דרכו. אבל מספיק להסתכל בעיניים המציצות מבעד למסכה, כדי לראות בהן את האדם.

האדם יראה לעיניים וד' יראה ללבב.

או השכן שלכם, שכל אימת שאתם נפגשים, נעצרים לשיחה קלה, מעניקים חיוכים ומבקרים איש אצל אחיו ומביאים אפילו מתנות קטנות.

מסכה של שכן-טוב איננה מן המסכות שקשה להשיג. כשם שלא קשה להשיג מסכה של לב-טוב.

איזו דרך טובה שיבחר לו האדם: רבי אלעזר בן ערך אומר: לב טוב. הלב, כמו העיניים גלוי הוא לכל, אי אפשר להסתירו במסכה.

נשף המסכות נמשך.

בכל בית, בכל משרד או בית חרושת, בכל מסיבה, מחרידות המסכות או מצחיקות, מפליאות או משעממות, הן מספרות בדיות ואתה מאמין להן, כיון שאינך מתמצא בינן לבין מה שנעשה מתחת למסכה. אתה שמח שמחה מעושה וכולם שמחים בשמחתך המעושה, עד שאתה פורץ בבכי, וכולם מתפלאים מה קרה לו לאדם זה, שלפני רגע ובמשך כל היום היה כל כך עליז ושמח ופתאום פרץ בבכי.

מסכת השמחה נפלה לרגע וגילתה את פרצופך הבכייני, הדחוס דאגה ומרירות.

אני מציג לפניכם: המנהיג!

וזוהי מסכה שעבודה ועיצובה טעונים משך עבודה רב מאד. מתחת למסכה הוא מפחד מפני הצל של עצמו, מתחת למסכה הוא משנן לעצמו: אתה מנהיג, אתה מנהיג, אתה מנהיג! כדי שהוא עצמו לא ישכח לרגע ואז יסיר את המסכה להפתעתם של מעריציו.

אין צורך להיות אדם קטן, עלוב ורופף כדי לא להיות מנהיג. הדבר היחידי שיש צורך בו, במנהיגות, הוא: לא לראות את עצמו אף פעם, להסתיר את פרצופו מעצמו, אפילו בלילה כשהוא הולך לישון, לבד בחדר, ושום בריה אינה רואה אותו, אסור לו להוריד את המסכה מעל פני המנהיג שלו, אחרת הוא יכפור בעצמו, הוא יסטור על לחיו, הוא יפרוץ בבכי ויבקש מחילה מעצמו על הבזיון שהוא גורם לדמותו האמיתית.

חלילה לך, המנהיג, אל תוריד את המסכה מעל פניך, אף פעם, אפילו ברגע האחרון לחיך, אל תוריד את המסכה, ואז תזכה להספדים רועשים, להלוויה ממלכתית ולקבר מפואר.

יתר על כן: אתה עלול, על ידי שתוריד את המסכה מעל פניך, לרדת לחייהם של מנהיגים אחרים דוגמתך, הם לא ישכחו לך את המהלומה האכזרית הזו.

ראו נא את פלוני העשיר, שהוא מפזר ממונו, שהוא בונה לו ארמונות, שהוא חי חיי מותרות. ואני ניסיתי לממש את פניו, והנה מסכת הקבצנות עוטפת אותן. וי אמרתי לעצמי, הרי פושט-יד לפניך, המתהלך על פתחי עצמו ומבקש נדבות מממונו הוא ומפזר ממנו של אחרים, החי חיי מותרות ובשרו מצטמק והולך, ותחת המסכה, פנים נפולים, מכורכמים, שהקמטים מרובים על הבשר, וכשהוא נמצא לבדו, אף שאינו מוריד את המסכה שמא יכנסו אשתו ובני ביתו וירגישו בכך, הוא מממש בכל כיסיו שמא ימצא פרוטה משלו ואינו מוצא. והמסכה מעיקה על צורתו, מקשה על נשימתו אבל אינו מסוגל כבר להורידה, ורק לאחר פטירתו מן העולם ימצאו את המסכה מתגלגלת ליד מיטתו, ממנה הורד לאחר מיתה ולא ידעו מה לעשות עמה, כי אף אחד לא יאמין כי זוהי המסכה של האיש העשיר הזה.

ולמחרת היום אלפים ירגישו בכך, אלא שמי הטיפש שיבוא לטעון למסכה ולדרוש ממנה את כספו? ויש אדם שהוא עצמו אינו אלא רגל, והוא לובש מסכה של אדם שלם בכל אבריו, או אחר שאינו אלא אסימון והוא נוצץ כדרכמון של זהב, או טלו את זה שהוא חרש בשני אזניו ואף אחד אינו מאמין בכך, כיון שהוא עשה לו אזניים, איזו מסכה נהדרת יש לו לחרש הזה, ואיזו מסכה נהדרת יש לו לטיפש הזה, שעלה במעלות עד שנהיה שר, והמסכה עצמה צוחקת ממנו, ואילו אנשים מתהדרים עמו –

- ראו את השר והמושל שלנו -

והוא עצמו מחייך חיוך של גולם מתחת למסכת החכמה שלו.

ויש מסיכה - - -

נשף של מסיכות, בכל העולם, מן הקוטב ועד הקוטב.

מן הרגע הראשון ועד לרגע האחרון.

ורק לאחר מכן - - -

*

חייב אדם לבשומו בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: כלומר עד שיגיע למדרגה זו של עכירת הדעת שיוריד את המסכה מעל פניו, ואז יראו כולם שאינו יודע להבדיל בין ארור המן לבין ברוך מרדכי... ודוק!

המודיע. י"ד אדר תשל"ב

להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "**הוספה**"
לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com